

kalan käsittelemä aineisto nautojen kuvista tukee Torsosen ajatusta sympaattisuuden ja pääoman kietoutumisesta: toinen eläin, Hakalan tekstissä nauta, voi saavuttaa miltei itseisarvoisen aseman ja tulla kuvatuksi yksilönä vain, jos hän täyttää erityisen hyvin pääomatarkoituksensa.

Markus Vinnari ja Visa Heinonen pohtivat suomalaisia yritysviestintää tarkastelemalla muun muassa Valion vastuullisuusraportteja ja mainoselokuvia. Vaikka näissä dokumenteissa eläinten toimijuus ja hyvinvointi on noussut esiin, on yritysmaailman toiminta tässä suhteessa edelleen reaktiivista ja eläinkuvasto voimakkaan symbolista ja irti todellisen eläintuotannon kuvastosta. Heidi Kurvisen ja Niina Kuorikosken tarkastelu suomalaisen eläinaktivismin lähihistoriasta sekä Pinja Mustajoen käsittelemät aktivistien kuvaamat videot eläintiloilta kertovat molemmat niin ikään siitä, että olemme pitkälle erilaisten kuvallisten representaatioiden ja niistä syntyvien mielikuvien varassa, kun yritämme miettiä, minkälaista tulevaisuutta eläinten kanssa voidaan ja tulisi rakentaa.

Kurvinen ja Kuorikoski toteavat, että yksittäisten, yksilöinä laajemmin tunnistettavien turkiseläinten tarinat eläinten turvakodeissa ovat edesauttaneet laajemman yleisön ymmärrystä eläinten asemasta yhteiskunnassa. Mustajoki korostaa sitä, että nykyään elävän tuotantoeläimen kohtaaminen on mahdollista vain harvoille – toisin kuin kirjan historiallisen perspektiivin alkupäässä 1800-luvun lopulla. Kirjoittajat tuovat kautta kirjan esiin myös sitä, että yhä kauemmas karkaavat tuotantoeläimet ja eläinyksilöiden kohtaamisen muuttuminen vaikeaksi tai harvinaiseksi ei ole ollut helppoa myöskään tilallisille itselleen.

Tästä voidaan siirtyä siihen kuiluun, josta kirjan esipuheessa on pitkälti kyse: tiedon ja toiminnan välillä vallitsee epäsuhta. Kuten Torssonen tuo luvussaan esiin, ylivoimainen enemmistö eurooppalaisista toivoo parannuksia tehotuotettavien eläinten asemaan ja kohteluun. Samaan aikaan näitä muutoksia ajavien järjestöjen ja puolueiden kannatus on vaatimatonta ja kansalaisten arkikäyttäytymisen muutokset eivät nekään ole linjassa muutostoiveiden kanssa. Kyseessä on varsin tuttu ilmiö, joka arjen tasolla estää meitä esimerkiksi syömästä terveellisemmin tai harrastamasta liikuntaa enemmän, vaikka tiedämme näiden valintojen suorat hyödyt itsellemme. Tutkimusten perusteella tiedetään, että pelkkä tiedon lisääntyminen ei yleensä riitä muuttamaan toimintaa: tiedon ja yksilöön kohdistuvan kontrollin sijaan toimivampaa on yhteisöissä ja yhteiskunnissa kehitettävä välittämisen ja jaetun huolenpidon kulttuuri.

Tunteva tuote olisi voinut tarkastella useampia eläinlajeja ja laajentaa ymmärrystä siitä, miten myös muita kuin tuotantoeläimiä käsitellään tuotteina. Teos onnistuu silti tuomaan kulttuurihistoriallisen tarkastelun kautta kerroksia, kompleksisuutta ja myös inhimillisyyttä aiheeseen, joka usein polarisoituu ja kutsuu ympärilleen vihaa ja katkeruutta. Lukujen tarkastelukulmat täydentävät toisiaan ja kirjaa kantavat monet jaetut juonteet ja lopulta ajatus uusista liittolaisuuksista, mielikuvituksesta ja toivosta.

PAULIINA RAUTIO

*Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta,
Oulun yliopisto*

Monipuolista tutkimusta suomalaisesta asutuskolonialismista Pohjois-Amerikassa

ANDERSSON, RANI-HENRIK & LAHTI, JANNE (2022; toim.) *Finnish settler colonialism in North America: Rethinking Finnish experiences in transnational spaces*, 316 s. Helsinki University Press, Helsinki.

Suomalaisten suhde kolonialismiin on viimeisten 15 vuoden aikana kirvoittanut kasvavissa määrin sekä tutkimusta että julkista keskustelua. Aihepiirin tutkimus oli aiemmin pitkälti kirjallisuuden- ja kulttuurintutkijoiden alaa Suomessa, mutta viime vuosina myös historiantutkijat ovat julkaisseet aktiivisesti suomalaisten kolonialistista toimintaa ja ajattelua ruotivia artikkeleita ja kirjoja. Pohjois-Amerikan ja erityisesti Pohjois-Amerikan alkuperäiskansojen tutkimukseen erikoistuneen Rani-Henrik Anderssonin ja (asutus)kolonialismin tutkimukseen suuntautuneen historiantutkija Janne Lahden toimittama kokoomateos *Finnish settler colonialism in America: Rethinking Finnish experiences in transnational spaces* jatkaa tätä tutkimussuuntaa. Tarkastelun kohteena ovat nyt suomalainen asutuskolonialismi Pohjois-Amerikassa sekä siihen kietoutuvat tekstuaaliset

representaatiot. Kuten teoksen toimittajat toteavat, tämä aihe on jäänyt käsittelemättä muissa hiljattain ilmestyneissä suomalaista koloniaalista osallisuutta kartoittavissa tutkimuksissa. *Finnish settler colonialism in America* paikkaa puutetta kymmenellä artikkelilla, joiden kirjoittajakunnassa on sekä samoja että eri tekijöitä kuin muissa viimeaikaisissa suomalaista kolonialismia tarkastelevissa teoksissa. Kirjoittajat edustavat eri tieteenaloja historian ja Pohjois-Amerikan tutkimuksesta kulttuurin-, kirjallisuuden- ja mediatutkimukseen.

Monipuolisessa kokonaisuudessa on annettu tilaa suomalaisen asutuskolonialismin ilmentymille erilaisissa teksteissä ja kartoissa sekä alkuperäiskansojen esineiden keruussa konkreettisen asutustoiminnan lisäksi. Andersson ja Lahti korostavatkin johdannossa kirjan kolmen osion pureutuvan asutuskolonialismin kehityskulun keskeisiin osiin, joiksi he luokittelevat maan halluun oton, identiteetin rakentamisen sekä näitä tukevien kertomusten ja perinnön rakentamisen. Teoksen nimen perusteella lukija ehkä odottaisi vahvempaa painotusta suomalaisten varsinaiseen asutuskolonialistiseen toimintaan Yhdysvalloissa kuin mitä kirja lopulta tarjo-

aa, kun yli puolet luvuista keskittyy aiheen tekstuaalisiin representaatioihin. Nämä luvut kuitenkin monipuolistavat ja syventävät asutuskolonialismin käsittelyä ja osoittavat, kuinka varsinaista asuttamista ja maan haltuunottoa pönkitettiin, perusteltiin ja oikeutettiin erilaisin narratiivein ja representaatioin aivan kuten muunkinlaisia kolonialismin muotoja.

Teos on Anderssonin ja Lahden mukaan kirjoitettu haastamaan suomalaisten Pohjois-Amerikan siirtolaisuutta lähes erillishistorian tavoin tarkastellut tutkimusperinne, joka ei kytkenyt suomalaisten Amerikan-siirtolaisten historiaa maanosan kolonialistiseen valloitushistoriaan, vaan usein jopa korosti suomalaisten hyviä suhteita ja lempeyttä alkuperäisasukkaita kohtaan tai keskittyi suomalaisiin yksilöihin ja yhteisöihin ja näiden kokemuksiin Pohjois-Amerikassa. Siirtolaisuuden historiaan perehtyneen historiantutkija Johanna Leinosen kirjoittaman luvun historiografinen analyysi suomalaisia utopiasiirotokuntia koskevasta historiantutkimuksesta osoittaaakin tämän erillishistorian pitkään jatkuneen perinteen. Leinonen käyttää konkreettisenä esimerkkinä muun muassa historiantutkimusta, joka käsittelee Matti Kurikan Kanadaa perustamaa Sointulan siirtokuntaa. Luvun pääpaino ei ole kuitenkaan varsinaisesti Pohjois-Amerikassa, vaan Leinonen laajentaa tarkastelua muihin maanosiin perustettuihin suomalaisiin ihannesiirtokuntiin. Tämä tukee hyvin luvun argumenttia, vaikka luku näin laajeneekin teoksen varsinaisen maantieteellisen kohdealueen ulkopuolelle. Leinonen huomauttaa, että suomalaisen siirtolaisuuden esittäminen erillään kolonialismin ja alkuperäiskansojen syrjäyttämisen historiasta on vahvistanut vaikutelmaa suomalaisista uudisasukkaista kolonialismin ”ulkopuolisina” toimijoina myös kolonialistisissa konteksteissa.

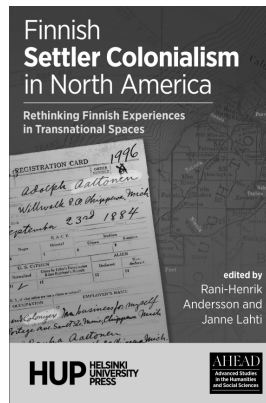
Suomalaissiirtolaisten konkreettista asutuskolonialistista toimintaa esitellään kolmessa luvussa. Justin Gage käsittelee erityisesti Frank Aaltosen johtamaa suomalaisten asustointia Michiganin Sugar Islandilla vuosina 1915–1940. Gage osoittaa luvuin ja tilastoin, kuinka suomalaiset siirtolaiset vaurastuivat saarella asuvan Anishinaabeg-alkuperäiskansan kustannuksella muuttaessaan saaren maankäyttötapoja, elinkeinorakennetta ja ekosysteemiä sekä vaikuttaessaan vahvasti paikallispolitiikkaan. Frank Aaltosen toiminnan kuvausta syventää Rani-Henrik Anderssonin ja Rainer Smedmanin teksti, joka käsittelee lisäksi toista suomalaista siirtolaista, sosialistia ja asutuskolonialistia Oskari Tokoita, joka toimi lyhyen aikaa myös Suomen ”pääministerinä” vuonna 1917. Tokoita ja Aaltosta koskevassa luvussa tarkastellaan erityisesti heidän ajatuksiaan suomalaisista ”erityisenä” siirtolais- ja asuttajaryhmänä sekä heidän näemyksiään rodusta ja Pohjois-Amerikan alkuperäiskansoista. Lisäksi luvussa osoitetaan Tokoin ja Aaltosen asutuskolonialistinen toimijuus. Aleks Huhta puolestaan pureutuu luvussaan Suomesta karkotetun nimekkään lehtimiehen ja poliittisen aktivistin Eero Erkon suunnitelmiin edistää Yhdysvalloista käsin suomalaisen siirtokunnan perustamista Kuubaan 1903–1905. Huhta

asettaa Erkon pyrkimykset osaksi laajempaa yhdysvaltalaista pyrkimystä luoda valkoisia siirtokuntia Kuubaan ja tuo esiin myös kuubalaisten toimijoiden osuutta näissä monikansallisissa hankkeissa.

Kokoelman maalaamaa kuvaa suomalaisista uudisasukkaista täydentää ja monipuolistaa tärkeällä tavalla Erik Hiedan luku Pohjois-Amerikan saamelaisista. Hieda käsittelee useita kiinnostavia kysymyksiä, kuten Pohjois-Amerikan ja saamelaisten yhteisiä kokemuksia, kulttuurien elvyttämistä ja ympäristöaktivismia, alkuperäiskansaan kuuluvan ”uudisasukassiirtolaisen” paikantumista näiden aiemmin usein vastakkaisiksi asetettujen käsitteiden kentällä sekä taiteen ja tarinankerroksen merkitystä alkuperäiskansojen äänen kuuluvaksi tekemisessä. Teksti jää kuitenkin hajanaiseksi ja paikoin aiheesta toiseen hyppelväksi käsittelyltään eikä keskeinen argumentti oikein hahmottunut ainakaan tälle lukijalle.

Kokoomateoksen viisi muuta lukua painottuvat asutuskolonialismia tukevien narratiivien ja materiaalisien kulttuurin tutkimiseen. Kaksi luvusta käsittelee kaunokirjallisia kertomuksia. Sirpa Salenius tarkastelee James Kirke Pauldingin historiallista romaania *Koningsmarke, the Longe Finne: A story of the New World* (1823) Delawaren siirtokuntaan 1600-luvulla asettuneiden suomalaisten kuvauksena ja korostaa, kuinka romaani osaltaan rakensi myyttiä suomalaisten koloniaalisesta poikkeuksellisuudesta ja viattomuudesta, vaikka ei suomalaisten tuottama olekaan. Saleniuksen hieman toisteisuutta sisältävä teksti asettaa Pauldingin teoksen myös osaksi varhaisen amerikkalaisen kansallisen narratiivin luomista, mikä johtaa paikoittain luvun fokuksen harhautumiseen suomalaisesta asutuskolonialismista. Varhainen amerikkalainen kansallinen narratiivi perustui rodullisen vastakkaisuuden rakentamiselle alkuperäiskansojen ja valkoisten siirtolaisten välille ja suomalainen *Koningsmarke* täytti tässä Saleniuksen mukaan ”ihannevalkoisen” roolin. Roman Kushnir puolestaan analysoi luvussaan uudempaa, 1900-luvun lopun ja 2000-luvun alun amerikansuomalaista kirjallisuutta. Luvussa tarkastellaan, kuinka teoksissa käsitellään suomalaisten suhtautumista alkuperäisväestöön ja maan haltuunottoon suhteessa suomalaista uudisasutusta koskeviin myytteihin. Kushnir esittää, että teokset yhtäältä vahvistavat ja toisaalta purkavat näitä myyttejä, muun muassa esittäessään, että vain muutamilla suomalaisilla on erityinen suhde alkuperäisasukkaisiin ja loput puolestaan suhtautuvat heihin välinpitämättömästi.

Johanna Skurnikin ja Samira Saramon erinomaiset luvut valottavat tapaa, jolla suomalaiset ottivat Pohjois-Amerikassa haltuun otettuja alueita haltuunsa myös karttojen ja tekstien kautta. Skurnik tarkastelee erityisesti karttoja, jotka kuvaavat suomalaisasutusta Pohjois-Amerikassa, ja lehtimies ja kirjailija Akseli Ruanheimon amerikansuomalaisia koskevaa tuotantoa geohistoriallisina teksteinä sekä näiden tapaa legitimoida suomalaisten asutus alueilla, jotka aiemmin olivat kuuluneet alkuperäiskansoille. Luku korostaa näiden tekstien ja kartto-

jen merkitystä prosessissa, jossa suomalaiset kirjoitettiin osaksi ensimmäisiä valkoisia Pohjois-Amerikan mantereeseen asuttajia. Samalla tekstit kuitenkin ulkoistivat kolonialistisen väkivallan muiden eurooppalaisten kontolle antaen suomalaisista kuvan viattomina ja alkuperäiskansoille ystävällisinä uudisasukkaina. Saramo tutkii luvussaan amerikansuomalaisten elämänkerronnallisia tekstejä tapana vallata (viattomasti) oma paikka Pohjois-Amerikassa sekä tähän sisältyviä kerronnallisia strategioita. Luvun erityinen ansio on hieno terminologinen pohdinta sanoista, joita on käytetty kuvaamaan suomalaisia Pohjois-Amerikassa siirtolaisuuden ja asutuskolonialismin yhteen limittyvällä kentällä.

Kokoomateoksen kymmenes luku on Janne Lahden tutkimus ruotsinsuomalaisesta tutkijasta Gustaf Nordenskiöldistä Coloradon Mesa Verden alkuperäiskansojen esineiden ja ihmisjäänteiden kerääjänä ja esille asettajana. Nordenskiöldin toimien yksityiskohtaisen tarkastelun lisäksi Lahti kytkee tapauksen ja Nordenskiöldin Kansallismuseoon sijoitetun kokoelman osaksi laajempaa suomalaista ja kansainvälistä keskustelua vastaavien kokoelmien kolonialistisuudesta ja repatriaatiosta. Lahti käsittelee myös 1800-luvun tutkimusmatkailun kolonialistisia päämääriä Nordenskiöldin taustaa ja motiiveja eritellessään. Nordenskiöldin tapauksen yhteys varsinaiseen asutuskolonialismin on löyhempi kuin muissa luvuissa käsiteltyjen teemojen, mutta aihe itses-

sään on tärkeä ja todistaa joka tapauksessa suomalaisen kolonialistisesta toiminnasta Pohjois-Amerikassa.

Teos keskittyy asutuskolonialismin ja Pohjois-Amerikkaan ja täydentää näin hyvin viime vuosina julkaistuja suomalaisten kolonialistisia toimia ja kolonialistista kulttuuria tarkastelleita teoksia. *Finnish settler colonialism in North America* ravistelee ansiokkaasti suomalaisten Pohjois-Amerikan siirtolaisuuteen liittyviä myyttejä kolonialistisesta ulkopuolisuudesta, viattomuudesta ja ekseptionalismista. Se osoittaa, että suomalaisten/kaan siirtolaisten historia Pohjois-Amerikassa ei ole erotettavissa mantereen asutuskolonialismin historiasta ja että ainakin osa Pohjois-Amerikkaan muuttaneista ja/tai siitä kirjoittaneista suomalaisista oli aktiivisesti mukana valloittamassa mannerta, syrjäyttämässä alkuperäiskansoja ja ottamassa haltuun maata, ja vielä useampi hyötyi asutuskolonialistisista rakenteista ja käytännöistä. Teos on siksi suositeltavaa luettavaa kaikille suomalaisten siirtolaisten, Pohjois-Amerikan sekä (asutus)kolonialismin historiasta innostuneille mutta tarjoaa tuoretta luettavaa myös vaikkapa amerikkalaisesta kirjallisuudesta tai kolonialistisista esinekokoelmista kiinnostuneille.

RAITA MERIVIRTA

*Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi,
Åbo Akademi*